Süryanicede “Muho Mayono / Sulu Beyin ܡܘܚܐ ܡܝܢܐ” Deyimi

Dilsel yoksunluk, düşünsel zayıflığı doğurur.

Bütün dillerde kavramların taşıdığı anlamı gerçek manada kavramak, özümsemek ve içselleştirmek, insanın mana dünyasını güçlendirir, düşünce ufkunu genişletir ve zihinsel derinliğini artırır. Buna karşılık, kavramların anlamından uzaklaşmak ve onları içi boş ifadeler hâline getirmek, mana gücünü zayıflatır, düşünce dünyasını yoksullaştırır. Bu yoksullaşma zamanla insanın içsel dünyasını ve kişiliğini de olumsuz etkiler; anlama, yorumlama ve değerlendirme kapasitesine zarar verir. Hatta kişinin kendisini tanıma ve sorgulama yetisi olan öz değerlendirme bilincini bile zedeler.

Çünkü dil, yalnızca iletişim kurmaya yarayan bir araç değildir; insanın düşünme, anlamlandırma ve dünyayı yorumlama biçiminin de temel taşıyıcısıdır. Kelimeler, düşüncelere biçim verir; kavramlar ise zihnin olaylar ve olgular arasında ilişki kurmasını sağlar. Bu nedenle bir dilin kavramsal zenginliğini yitirmesi, yalnızca kelime kaybı değil, aynı zamanda düşünsel derinliğin ve anlam üretme gücünün aşınmasıdır.

George Orwell, 1984 adlı romanında yarattığı **“Yenisöylem”** (Newspeak) diliyle bu gerçeği çarpıcı biçimde anlatır. Romandaki totaliter yönetimin amacı, dili zenginleştirmek değil, sözlüklerden kelimeleri aşamalı olarak çıkarmak ve insanların düşünce alanını daraltmaktır. Özgürlük, isyan ve bağımsız düşünce gibi kavramları ifade eden sözcüklerin ortadan kaldırılması veya anlamlarının boşaltılması, insanların bu kavramlar üzerine düşünmesini de güçleştirecektir. Böylece dilin sınırları daraldıkça düşüncenin hareket alanı da daralacaktır. Orwell'in bu kurgusu, dilin yalnızca düşünceleri ifade etmediğini, aynı zamanda düşüncenin gelişmesine ve biçimlenmesine de katkıda bulunduğunu gösterir.

Bütün diller için geçerli olan bu temel ilke, kadim Süryanice için de geçerlidir. Çünkü dilsel ve kültürel yoksunluk, yalnızca kelimelerin unutulması veya konuşma becerisinin zayıflaması değildir. Aynı zamanda bir toplumun tarihsel hafızasının, hayat tecrübelerinin ve düşünce mirasının aşınmasıdır. Deyimler, atasözleri ve yerleşik ifadeler, kuşakların gözlemlerini, tecrübelerini ve hayata ilişkin değerlendirmelerini özlü biçimde geleceğe taşır. Bu nedenle onları anlamak ve yaşatmak, bir dilin kelimelerini korumaktan çok daha fazlasıdır; o dilin içinde saklı bulunan kültürel ve düşünsel birikimi de korumaktır.

Süryanicede **“sulu beyin”** anlamında kullanılan **‘‘muho mayono / müğa mayana’’ (**ܡܘܚܐ ܡܝܐ**)** deyimi de bu tür kültürel birikimin örneklerinden biridir. Bu deyimi rahmetli babam Abuna Tuma’dan duydum ve öğrendim. Babam, bu ifadeyi olağan dışı, tutarsız, ölçüsüz veya sağlıklı bir muhakemeden uzak davranışlara sahip insanları nitelendirmek için kullanırdı.

Peki**, “sulu beyin / muho mayono** ܡܘܚܐ ܡܝܐ**”** ne demektir?

Gündelik dilde bu ifade, düşünme, kavrama, muhakeme etme ve olayları sağlıklı biçimde değerlendirme yetisi zayıf olan kişileri nitelemek için kullanılır. Mecazi anlamda zihinsel dağınıklığı, düşünce tutarsızlığını, akıl yürütme yetersizliğini ve davranışlarda ölçüsüzlüğü anlatır. Buradaki **“sululuk”**, tıbbi veya biyolojik bir durumu değil, düşünsel sağlamlığın ve zihinsel tutarlılığın eksikliğini çağrıştırır. Dolayısıyla deyim, yalnızca akıl yürütme zayıflığına değil, insanın düşünce ve davranışlarındaki olgunluk eksikliğine yönelik kültürel bir eleştiri niteliği de taşır. Elbette bu, bilimsel veya tıbbi bir tanımlama değil, halkın hayat gözlemlerinden doğmuş mecazi bir ifadedir.

Bu deyimin taşıdığı anlamı daha geniş bir çerçevede değerlendirdiğimizde, düşünsel zayıflığın yalnızca bilgi eksikliğinden kaynaklanmadığını da görürüz. İnsan çok şey bilebilir; ancak bildiklerini anlamlandırma, aralarında doğru

ilişkiler kurma, sonuçlarını değerlendirme ve gerektiğinde kendi düşüncelerini sorgulama becerisinden yoksun olabilir. Bilgi, anlamla, bilinçle ve tutarlı ahlakla buluşmadığında insanı olgunlaştırmaz. Hatta kimi zaman bilgi birikimi, kibir ve üstünlük duygusuyla birleştiğinde düşünsel gelişimin önünde bir engele dönüşebilir.

Bu bakımdan **“muho mayono / müğa mayana** ü‡Ò ü‘ ò**”** deyimini yalnızca küçümsemek için kullanılan sıradan bir söz olarak görmemek gerekir. Onu, Süryani halkının gündelik hayat deneyiminden süzülmüş, düşünsel tutarlılığa ve davranış olgunluğuna dikkat çeken bir dilsel miras olarak ele almak daha anlamlıdır**. Benim için ayrıca bir anlamı vardır; çünkü bu ifade, rahmetli babamın dilinden belleğime yerleşmiş, aile içindeki sözlü kültür aktarımının bir parçası olarak yaşamaya devam etmiştir.**

Sonuç olarak, bir dili yaşatmak yalnızca kelimelerini korumakla mümkün değildir. O dilin kavramlarını özümsemek, deyimlerinin ardındaki düşünceyi çözümlemek, kültürel hafızasını anlamak ve bu birikimi yeni kuşaklara aktarmak gerekir. Çünkü dilin gerçek zenginliği, kelime sayısından çok, taşıdığı anlamın derinliğinde saklıdır.

Dil yoksullaştığında düşünce daralır; düşünce daraldığında insanın kendisini ve dünyayı anlama gücü zayıflar. Bu nedenle bir dili korumak, yalnızca geçmişten kalan sözcükleri geleceğe taşımak değil, o sözcüklerin içinde saklı bulunan anlamı, bilinci ve hayat bilgeliğini de yaşatmaktır.

Yusuf Beğtaş